

Motion till riksdagen

1989/90:Ju404

av Britta Bjelle m.fl. (fp)

Försäkringsrätterna

I årets budgetproposition har regeringen föreslagit en integration av försäkringsrätterna i tre av kammarrätterna.

Domstolsverket (DV) utredde på regeringens uppdrag frågan om tiden nu var inne att flytta över handläggningen av socialförsäkringsmålen till de allmänna förvaltningsdomstolarna. DV redovisade sitt uppdrag (DV RAPPORT 1988:5) och föreslog som slutlig lösning att socialförsäkringsmålen borde handläggas i den vanliga instanskedjan i de allmänna förvaltningsdomstolarna, länsrätt, kammarrätt och regeringsrätten men i en första etapp endast i ett begränsat antal länsrätter och med fullföljd till försäkringsöverdomstolen (FÖD).

Under 1989 föreslogs av tjänstemän i justitiedepartementet i en idéskiss (Ds 1989:2) – samtidigt med att man förordade att länsrätterna skulle läggas ned – att socialförsäkringsmålen skulle tillföras kammarrätterna, vars organisation då skulle byggas ut i motsvarande mån. FÖD med dess möjlighet till ändringsdispens skulle behållas som slutinstans.

Vid remissbehandlingen avstyrkte regeringsrätten och alla de tre berörda kammarrätterna att socialförsäkringsmålen skulle kunna överklagas direkt från försäkringskassorna till kammarrätt, främst med motiveringen att detta inte är förenligt med kammarrätternas uppgifter, deras verksamhetsformer och målens beskaffenhet. Länsrätten i Stockholms län föreslog vid remissbehandlingen av domstolsverkets förslag och idéskissen med en tämligen omfattande motivering, en integration med länsrätt som första instans.

Regeringen har härefter i flera sammanhang och senast i budgetpropositionen uttalat sig för att de två stora domstolsorganisationerna, de allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna skall bibehållas. Regeringen har vidare – för kort tid sedan – tillsatt en parlamentarisk utredning med uppdrag att se över domstolarnas uppgifter, arbetssätt och organisation.

I direktiven för utredningen sägs att de grundläggande principer som lades fast i idéskissen bör vara utgångspunkten för kommitténs arbete. Bland dessa grundläggande principer kan i detta sammanhang pekas på följande

- tyngdpunkten i första instans
- god lokal förankring
- starkt lekmannainflytande
- renodling av domstolsinstanserna till vad de är avsedda för

- översyn av instansordningen, inte längre instanskedjor än nödvändigt, första domstolsprövningen i tingsrätt-länsrätt
- fortsatt hög kvalitet i rättskipningen
- kortare handläggningstider
- högt kostnadsmedvetande
- enklare och billigare utredning

I budgetpropositionen understryks särskilt att den nyligen tillsatta domstolsutredningen skall se över instansordningen i olika hänseenden för att få ett bättre genomslag för principen att rättskipningen skall ligga i första instans (jämför också bil. 2 till budgetpropositionen s. 16).

Detta till trots föreslår regeringen i budgetpropositionen att socialförsäkringsmålen nu i en första etapp skall gå direkt från försäkringskassorna till tre av kammarrätterna. Det hålls i budgetpropositionen öppet för en framtida fullständig integration med de allmänna förvaltningsdomstolarna. Här bör papekas att riksdagens revisorer har påtalat att arbetsskadeförsäkringens materiella regler måste ses över (Rapport 1988/89:5).

Just mot bakgrund av de nyss angivna målen för domstolsväsendet är vi tveksamma till om kammarrätterna är lämpligast som första instans för socialförsäkringsmålen.

Handläggningstiderna lär också, enligt uppgift, vara betydligt lägre i länsrätt än i kammarrätt, och även av det skälet kan det ifrågasättas om en överföring av socialförsäkringsmålen till kammarrätterna verkligen gynnar allmänheten.

Regeringens förslag synes också mindre välbetänkt från kostnadssynpunkt. Eftersom handläggningsekostnaden per mål är avsevärt lägre i länsrätt än i kammarrätt skulle en prövning enligt regeringens modell bli betydligt dyrare än om målen prövades i länsrätten som första instans.

Vissa skäl talar alltså för att försäkringsrätterna möjligen borde integreras i länsrätterna och att socialförsäkringsmålen därifrån överklagas i vanlig ordning till kammarrätt och därifrån, så länge försäkringsöverdomstolen finns kvar, till denna.

Under alla omständigheter synes det dock naturligt att, när en parlamentarisk utredning nu tillkallats för att se över bl.a. instansfrågor i domstolarna, det anförtros åt denna utredning att även se över frågan om socialförsäkringsmålen. Därmed kan bl.a. undvikas att det nu kommer en lösning till stand som strider mot de principer som den utredningen kan komma fram till.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen avslår regeringens förslag om försäkringsrätternas organisation,
2. att riksdagen hos regeringen begär att domstolsutredningen får i uppdrag att utreda denna fråga.

Stockholm den 24 januari 1990

Mot. 1989/90
Ju404

Britta Bjelle (fp)

Lars Sundin (fp)

Kjell-Arne Welin (fp)

Bengt Harding Olson (fp)